1.4. ТОЧКА ЗОРУ ФАХІВЦЯ

ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ НА ДОСУДОВІЙ СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Луцький А. І.

Реферат. Луцький А. І. розглядає, як психологічні знання можуть допомогти органам дізнання, слідчому, прокурору й захиснику ще до розгляду справи в суді, коли процесуальний закон передбачав лише обмежене коло форм залучення обізнаних осіб. Мета праці полягає в обґрунтуванні консультативної форми використання спеціальних психологічних знань на стадіях порушення кримінальної справи та досудового слідства. Автор спирається на чинний на той час КПК України, праці М. С. Строговича, Л. П. Нагнойного, Т. Г. Морщакової, С. О. Шейфера та на власні вибіркові дані адвокатської практики західного регіону України. На стадії порушення справи психологічна консультація, зокрема комплексна чи медико-психологічна, може стосуватися змісту заяви про злочин, особи й мотивів заявника, особливо коли заява надходить від людини з психічними розладами, а також підготовки до огляду місця події. Питання про експертизу до порушення справи автор пропонує вирішити позитивно в межах майбутньої реформи, бо це дозволило б не запускати кримінальний процес за наявності, наприклад, неосудності чи відставання в психічному розвитку. Для досудового слідства наведено вісім груп питань, з яких психолог може консультувати слідчого: від вікових особливостей психіки, типології особистості й помилок у трудовій діяльності до психологічних рис злочинців і засобів стабілізації поведінки обвинуваченого. За даними автора, адвокати у справах неповнолітніх зверталися по психологічну консультацію у Львові в 54 % справ, у Львівській області, Чернівцях, Івано-Франківську, Луцьку й Тернополі приблизно в 37 %, в Ужгороді, Рівному та Кам'янці-Подільському приблизно в 25 %; прокурори роблять це рідше, переважно військові й транспортні. Показано також, що слідчі здебільшого самі встановлюють стан сильного душевного хвилювання, не призначаючи експертизи через брак часу та кваліфікованих психологів у районах. Автор пропонує врегулювати консультацію в новому КПК: письмовий запит, ознайомлення психолога з матеріалами справи, обов'язок з'явитися на виклик, прирівняння письмової консультації до документа й оплату праці консультанта, а залучення консультанта залишити на розсуд органу розслідування.

Ключові слова: психологічна консультація, спеціальні психологічні знання, досудове слідство, порушення кримінальної справи, консультант, адвокат-захисник, неповнолітні, судово-психологічна експертиза, сильне душевне хвилювання, кримінальний процес.

The Use of Psychological Knowledge at the Pre-Trial Stage of Criminal Proceedings

Lutskyi A. I.

Abstract. Lutskyi A. I. examines how psychological knowledge can assist inquiry bodies, investigators, prosecutors and defence lawyers before a case reaches court, at a time when procedural law recognised only a limited range of ways to involve knowledgeable persons. The article seeks to justify consultation as a form of using special psychological knowledge at the stages of opening a criminal case and of pre-trial investigation. It draws on the Criminal Procedure Code of Ukraine then in force,

on works by M. S. Strogovich, L. P. Nagnoinyi, T. G. Morshchakova and S. A. Sheifer, and on the author's own sample data from defence practice in western Ukraine. At the stage of opening a case, a psychological consultation, sometimes complex or medical and psychological, may concern the content of a crime report, the personality and motives of the complainant, especially one suffering from mental disorders, and preparation for a scene examination. The author suggests that the future reform should allow expert examinations before a case is opened, so that proceedings need not start where, for example, insanity or delayed mental development is evident. For the pre-trial investigation, eight groups of questions are listed on which a psychologist can advise investigators, from age-related features and personality types to typical traits of offenders and ways of stabilising the behaviour of the accused. According to the author, defence lawyers in juvenile cases sought psychological consultations in 54 % of cases in Lviv, about 37 % in several other western regional centres and about 25 % in Uzhhorod, Rivne and Kamianets-Podilskyi, whereas prosecutors did so less often. Investigators usually assess strong emotional disturbance themselves because of time pressure and a lack of qualified psychologists. The author proposes regulating consultation in the new Code, including written requests, access to case materials, treating a written consultation as a document and paying the consultant.

Keywords: psychological consultation, special psychological knowledge, pre-trial investigation, opening of a criminal case, consultant, defence lawyer, juveniles, forensic psychological examination, strong emotional disturbance, criminal procedure.

Першоджерело: *Луцький А. І. Застосування психологічних знань на досудовій стадії кримінального процесу. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2008. Вип. 20. С. 243–250.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 13.07.2014.*

References

1. Lutskyi A. I. Zastosuvannia psykholohichnykh znan na dosudovii stadii kryminalnoho protsesu [The Use of Psychological Knowledge at the Pre-Trial Stage of Criminal Proceedings] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 3 (3). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/528-primenenie-psikhologicheskikh-znanij-na-dosudebnoj-stadii-ugolovnogo-protsessa (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Lutskyi A. I. Zastosuvannia psykholohichnykh znan na dosudovii stadii kryminalnoho protsesu. Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy. 2008. Vyp. 20. S. 243–250. URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2008_20_39 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].